

מי מחלינו? איפה?

ברגע האחרון ממש הניחה הממשלה על שולחן הכנסת שלוש הצעות חוקים, שבאו לאפשר את סיפוח ירושלים.

הדבר עצמו לא בא לנו כאפתעה גמורה, כי הודענו על אפשרות זו שבוע לפני כן בדף. אך העיתוי — ללא הודעה מוקדמת לסיעות הכנסת — היה מדהים. הוא הוכיח עד כמה מזלזלים עתה בבית זה.

קפצתי מן המיטה ועליתי לירושלים. חוששני כי נסיעתי העמידה במבחן חמור את חסינותי, ואני מבקש בזה את סליחת הנהגים שעקפתי אותם.

כשפרצתי לאולם המליאה, כבר נאם שמואל מיקוניס. מסתבר כי תורו כבר עבר. כל סיעות הממשלה נמנעו מהשתתפות בוויכוח, וכך נאמו רק דוברי הסיעות הקטנות שנתרו באופוזיציה.

ביקשתי מייד מן המזכיר, אשר צידון, לרשום אותי לדיובור אחרי מיקוניס. נותרו לי כארבע דקות — ובדקות אלה קדאתי בפעם הראשונה את הצעות החוקים, וניתחתי את תוכנן עם זכרני.

כשקרא לי הו"ר, קדיש לוז, לנאום — הייתי עוד באמצע ניתוח זה. על עמתי הסופית לגבי החוקים החלטתי רק כשעליתי על הדוכן:

אורי אבנרי: כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה.

העם רוצה באיחוד ירושלים. אני תומך באיחוד ירושלים.

תודתנו נתונה להיילים שכבשו את העיר, בקרבנות דמים. תודתנו נתונה גם לממשלה, אשר נתנה את הפקודה ברגע המכריע. למרות הנסיגות לשיכתוב ההיסטוריה הקרובה ביותר, הנעשים היום בארץ בצורה מרושעת ובעזרת הצנזורה הצבאית, יש לבטא מעל הבמה הזאת את העובדה, שהממשלה כולה החליטה על מיבצע זה.

יש להעלות במיוחד את שם של אותם שרים אשר בשעות המכליעות דחפו את הממשלה אל ההחלטה הזאת, ביחס לירושלים העתיקה. אני מתכוון לשרים בגין ואלון.

יחד עם זאת, כבוד היושב ראש, יש לי ספק אם הדרך המוצעת לנו כאן היא הדרך הנכונה לבצע את איחוד ירושלים, מבחינה מינהלית. איחוד ירושלים הוא חלק מההסדר הכללי לפתרון הבעיות הנובעות מהמלחמה, חלק מהוויכוח הכללי על עתיד השטחים הכבושים.

אין זה סוד שאני וחברי דוגלים באיחוד הארץ, במסגרת של פדרציה בין מדינת ישראל ובין מדינה ערבית שתקום בגדה ובעזה. פדרציה שבירתה הטבעית תהיה ירושלים המאוחדת והשלמה, שתהיה חלק של מדינת ישראל.

על כך הייתי רוצה להתווכח כאן. ואני שואל: מדוע מתרונקת הכנסת מתוכנה? אני חוזר ושואל מדי יום ביומו: מדוע מרוקנים את הכנסת מתוכנה האמיתי? בשעה שעומדות לפנינו בעיות כל כך גורליות, בעיות שלגביהן חלוקות הדעות לא רק בכנסת, כי אם גם בציבור, כשיש צורך בהידברות, בהתמודדות של רעיונות — מדוע בשעה זו מרוקנים את הכנסת מתוכנה, על ידי מניעת ויכוח אמיתי על הנושאים האלה בכנסת?

הרי הצורה בה מובאים חוקים אלה לכנסת, פירושה מניעת ויכוח. פירושה העתקת הוויכוח מהכנסת, שהיא בית הנבחרים של העם, העורכת את דיוניה לעיני ולאוזני העם — אל הפורום הסגור של הממשלה, שהפכה עכשיו לכנסת זוטא.

לא זו היתה הכוונה כאשר הצבענו בעד ממשלת הליכוד הלאומי. איננו מתחרטים על כך, אבל לא בחרנו בה כדי להעביר את כל הוויכוחים הגדולים, הנוגעים לעתידנו, לעתיד המדינה, לעתיד הדור כולו, פשוטו כמשמעו — להעביר את הוויכוחים האלה לפורום סגור של הממשלה, שבה מתמודדים נציגי מפלגות בצורה שאיננו יודעים אותה; בצורה שאיננו יכולים לפרסם אותה גם כשאנו יודעים אותה.

כי ברגע זה מונעת הצנזורה הצבאית, הכפופה לשרי הבטחון, כל איזכור בעתונות על הדעות המתנגשות בממשלה.

אני רוצה להעיר את תשומת לב הממשלה לעובדה זו. אינני בטוח אם הממשלה כולה יודעת זאת, היום אי אפשר לדווח בעתונות על התנגשות הדעות; אי אפשר לגלות מי דוגל במה. כך ניתן להפיץ בציבור את הרושם הכוזב ששרים מסוימים תמכו בעמדה אחת — בעוד שבאמת תמכו בעמדה הפוכה. ניתן להפיץ שפלוני התנגד לפעולה הצבאית, כשבאמת הוא תמך בה. ולהפיץ: שפלוני עשה מעשים מסוימים, כשהאמת היא שאותו פלוני דווקא התנגד לאותה פעולה, ודחה אותה במשך 48 שעות, וגרם אולי לבכיה לדורות.

מדוע הם מקשיבים?

אחרי נאום זה שאל אותי במזנון אחד מן הח"כים הצעירים של מפא"י: "מה קרה לך, אורי? פתאום מקשיבים לך כדרכיכם, ומסכימים למה שאתה אומר. האם השתנית?"

התשובה היא הפוכה.

בחודש האחרון לא אמרנו דבר — לא בכנסת ולא בעתון — שאינו נובע במישרין מן העקרונות שאותם גיבשנו במשך השנים. חלק מן הדברים היא חזרה כמעט מילולית על מאמרים שכתבנו לפני שנים.

את הרעיון שלנו לאיחוד ארץ ישראל על ידי גירוש ירדן ומצריים והקמת פדרציה עם מדינה פלסטינית — גיבשנו סופית במינשר העיברי, שפורסם לפני עשר שנים בדיוק.

אלא מה? כשאמרנו דברים אלה במשך השנים, נדמה היה למאזינים השיטחיים (והעוינים) כי הרעיון המרחבי הוא "ותור", "פשרה", ואולי אפילו "טמיעה", "התבוללות" ו"התאבדות".

מי שעקב אחרי מהלך מחשבתנו, ידע כי ההיפך הגמור נכון. הרעיון המרחבי אינו "מינימליסטי", אלא "מקסימליסטי". הוא בא לפרוץ את חומות הגטו, בהן נכלאה המדינה מראשיתה על ידי מדיניות כוזבת. הוא נובע מתחושת כוח, מן האמונה כי מדינתנו הקטנה יכולה וצריכה למלא תפקיד מרכזי ועצמאי במרחב מאוחד, ושרק כך תגיע לשיא כוחה והתפתחותה.

כל זה, מובן עתה יותר, על רקע המאורעות האחרונים. ולכן מתחילים להקשיב גם איתם שדחו את דיעותינו עוד אתמול, כלאחר יד.

אורי אבנרי

מעולם לא היה לי כליכך קשה להיות בכנסת, כמו בימים האלה. הן מסיבה גופנית, הן מסיבה פוליטית.

בימי הקרבות החלטנו להוציא מייד עתון יומי, כתרומתנו למאמץ שעת החירום. לוף היתה חשיבות הרמת המוראל בימי הקרבות, ויש לו חשיבות להפצת האינפורמציה האובייקטיבית הדרושה לציבור, העומד כיום בפני הכרעות גורליות. אך לא קל להיות חבר-כנסת פעיל, עורך שבועון ועורך עתון יומי בעת ובעונה אחת.

למאמץ הגופני נוסף רגש-היחסיכול נוכח מצבה של הכנסת עצמה. היא הפכה צופה פאסיבית במתרחש. שום ויכוח על העניינים הגורליים אינו מתנהל בה. היא נקראת, מדי פעם, לשים חותמת-גומי על החלטות שנתקבלו בפורום הרחב של הממשלה, שהפכה לכנסת-זוטא. בשאר הזמן היא מתחככת על עניינים שהם, במצב הנוכחי, עניינים של מה-יבכך.

כך, למשל, התקיים ביום השני שעבר ויכוח על משרד-המשטרה. התקציב של המשרד אשר מומן, ובעיות-השיגרה של המשרד, המיוצר בעיקר דו"חות-חנייה, אינן מעניינות במיוחד ברגע זה.

כשבי תורי לנאום, אמרתי בין השאר:

אורי אבנרי: אני מקנא בשרי-המשטרה, וגם בנואמים שקדמו לי, על יכולתם לדבר על ענייני המשטרה במנותק ממה שקורה היום במדינה, כאילו היינו חיים חיי יום-יום רגילים ואפורים.

דרושה לכך שלווה נפשית מסוימת, כשאנו עומדים בפני בעיות כליכך חמורות כלפי חוץ, וחוששני גם כלפי פנים.

לגבי המשטרה, אני שואל את עצמי, קודם כל, על רקע מאורעות אלה: למה המשטרה אינה מוסמכת לפעול באזורים הכבושים?

אנו כולנו מקבלים כדבר מובן מאליו שיש מימשל צבאי באזורים אלה. ואני שואל את עצמי: מדוע, בעצם? האם זה מצב בריא ששטחים כליכך עצומים, הגדולים פיי כמה-וכמה משטחה של מדינת ישראל עצמה, ובעיקר הגדה ועזה, מסורים לרשותו של משרד ממשלתי אחד — משרד הבטחון? עד כליכך שאדם אחד — שרי-הבטחון — הוא למעשה כיום השליט בחייהם וגורלם של מיליון וכמה מאות אלפי אנשים?

מדוע לא יועברו שטחים אלה מיד, בלי כל קשר לגבי גורלם בעתיד, לסמכות משרדי הממשלה המספקים באותם עניינים במדינה עצמה? מדוע המשטרה לא תספג בשטחים אלה, כמו שהיא מספלת בשאר השטחים? מדוע משרד הפנים לא יספג בהם?

קיום המימשל הצבאי — יש בו רמז של כוונה להחזיר את השטחים האלה לבעליהם הקודמים — למצרים ולירדן. שאם לא כך, לשם-מה להחזיק אותם במימשל נפרד? לא בריא שאדם אחד, ויהיה זה האדם הגאוני ביותר — ואני מבין שיש במדינה החושבים ששרי-הבטחון הוא הגאוני ביותר — יהיה השליט היחיד בשטחים עצומים אלה.

לכאורה — ונדמה לי רק לכאורה — הוא כפוף לממשלת ישראל. אך יש אנשים הסבורים ששרי-הבטחון מהווה כיום ממשלה בפני עצמה, ושהשפעת ממשלת ישראל על מעשיו של שרי-הבטחון היא עקיפה, אם לאמר זאת בצורה עדינה.

שר לענייני ארץ-ישראל

... שר המשטרה שידוע לנו, כאישיות ציבורית, זמיר ובן לפני שהפך לשרי-המשטרה. הוא היה ידוע כמומחה לעניינים ערביים.

דווקא זה מעלה בלבי רעיון: האם לא כדאי היה שאיש כמוהו יתמנה בממשלת ישראל לשר לענייני ארץ-ישראל?

בבריטניה יש שר לענייני חברה-העמים הבריטי. בצרפת יש שר לענייני הקהילה הצרפתית. בברמניה יש שר לשאלות כלל-גרמניות. מדוע לא יהיה בממשלת ישראל, במצב המסויים שאנו נתונים בו עכשיו, שר לענייני ארץ-ישראל, שישא באחריות מיוחדת לשטחי ארץ-ישראל הכפופים עתה למימשל הצבאי?

משה זרטמן (מפא"י): איזה שר אתה מציע לתפקיד זה?

אורי אבנרי: אמרתי שאני יכול לתאר לי שרי-המשטרה הנוכחי הוא המומחה.

שלמה כהן-צידון (גח"ל): ואז יהיה מקום למנות סגן שר

אורי אבנרי: אולי ימנה אותו.

ידוע שבבית הזה יש חילוקי-דעות, ושיש פתרונות שונים המוצעים לגבי עתיד השטחים הכבושים — החל בסיפוחם למדינת ישראל, וכלה בהקמת מדינה פלשתיאית עצמאית, הקשורה לישראל.

יוסף פישר: זה שייך למשרד המשטרה?

משה זרטמן: הוא רוצה לחסל את המשטרה, ולהמציא תעסוקה למר ששון.

אורי אבנרי: יש פתרונות שונים. לגבי כל הפתרונות

האלה, עם כל המרחק שביניהם, זולת החזרת השטחים למצריים ולירדן, יש מנהה משותף אחד — שהם חייבים טיפול מיוחד מצד ממשלת ישראל.

לכן הגיע הזמן להעלות את ההצעה שיהיה מישהו אחראי לבעיית השטחים האלה, לתיאום פעולות הממשלה לגביהם. אילו היה לי זמן הייתי מדבר גם על המשטרה, אבל

אני מודה בלגיון שפשוט אין לי הכוח הנפשי לדבר, בשביל עות אלה, על דברים שנדאים אפורים, כשאני רואה שלנגד עינינו נחתים דברים הריוגורל ממש, נגד עינינו — ואולי מאחורי גבינו. אנחנו בכנסת איננו משפיעים עליהם, דברים שאיש מאיתנו איננו יודע בדיוק מה ומי חותם אותם.

אני מלא חששות לגבי חלק מההכרעות האלה, המוכרעות עכשיו על ידי מעשים לאתגר. ואני עצמי, על כל פנים, דוחה את הנאומים על העניינים האפורים לתקופה אחרת.

בעד איחוד ירושלים

למחרת היום לא עמד שום נושא רציני על סדר-היום. השתי ברע, והתכוננת להישאר באותו יום במיטה. חצי שעה לפני סתיחת הישיבה טיפס אלי אמנון זכרוננו מכניין הכנסת: נסתבר כי

בין

אורי